

Äpplen skulle va det bästa
man åt, sen man kom från kyr-
kan (eller till frukost på annan
de skulle åtas innan man
hördé annan mat.

När julmälden skulle köras till
kvarnen, fick man aldrig lägga
knuten på passarna åt vänster,
för då försörjade trollen det, så
det inte battnade. (Då man rör
mjölet i kokande gjutja, kan det
bl. så att det inte sväller ut. Då
säger man att det battnar inte.)

✓
M. M.
Hedström

de gamla gummorna skulle
alltid baka en farlig mängd
bröd till jul, för det blev så drygt
och snyggt och det skulle räcka
till värfunderna (d.v.s hela rögen)

Kis julbaket skulle man väl ak-
ta sig att ge litet bröd som ånum
var varmt. Det var man fö-
rra tiden alltid rädd för.

Om en granne ställde mögel
på ens julbak, tog man en
möglig brödbit och la den:
ögat på kvarastenen. Då
kom möglet till den som det då
maldes för i stället.

3983

Före kl 12 julapton skulle man
bre gransis över gödselstan och
på golvet.

Vi s juldoppt fick man inte ge
svinsungen åt barnen, för då
blev de smävarcta och fick ont
för att läsa.

Gick man ut julafton kväll på
ejämn timme och tittade in genom
fönstret, så kunde man se vilka
som skulle dö under året, ty
de hade då ingen skugga. Njus
sägs det att den som har försu-
nit sig har ingen skugga.

Kan och en skulle ha sin jultid
av 3 slags bröd. Ett av dem
skulle vara krusat i rutor med
en kaksporre. ~~J~~ ~~TTT~~.

Hogen skulle ligga orör hela
helgen ända till trettondagen.

På julafhton skulle man ha en stor
brasor gav grannen. Den kallades
smattrbrasan och skulle brinna
hela natten. Den fick man inte
röra med eldgaffel. I den kunde
man se hur många julgäster
man skulle få, ty så många ved-
bitar som inte brann upp riktigt
så många julgäster blev det.

På boittra golv i stugorna breddde
man halm till julen. Boittra
golv var mitt för dörren.

Under julen skulle kreaturen
ha särhalm. Man fick inte svepa
och ge åt kreaturen under jul-
dagarna, utan det skulle va
gjort innan sol gick ner julaftron.
Tredjejöds morgon skulle man
tianes och fastnes måka begin.

Hela julnatten skulle juljuset
brinna för ledstjärnans skull.
Om det släcktes, så dog någon
i huset under året, "och jag
vill minnas odligt, men jag minns
inte saker."

För hade man bloss med sig
att lysa sig ned, när man gick
till julstötan. När man kom fram
lade man upp blossen till ett
stort bål.

För hade var och en med sig sitt
ljus till julstötan. Det hade de i
en smal okryla eller ask långom
stor att rymma ett ljus och den
hade de hängande vid sadel-
knappen.

Söndagen efter julf kallades
hajnaraskesönd. Då skulle man
skava av alla köttben, för att man
sen skulle ha bra och sparska ben.

En avrättads blod var ett
bra botemedel mot fallan
desjuke och många sorters
sykdomar.

Om något blev stulet från någon,
men Givven spåkomant eller genom
tvång lämnade åter det stulna,
så kallades det för "stulet och
hemmabuinet". Med det kunde man
t. ex bota för trollade bössor, Givo-
nyölkade kor och bestulna frukt-
träd och många hundra andra skador.

G. Johansson hade ett rep som var stulet och
hemmabuinet och han kände till en som
hade en stolen och hemmaburen köpp
med silverknapp och på den skryp-
des av några flisor, när så be-
hövdes åt folk för vägkappa
åkommor.

För att hindra en bisöarm att flyga sin väg skjuter man ett skott med 3 aleklynnar framför den. Eller också stänker man 9 gånger vatten på den med en aleskopa.

Hade man hittat liv, skulle man
ata 9 linfrökor.

Man ska aldrig sätta på mänskor
eller kreatur med bössa, för då
blir de obehjutna.

1) Det finns tre slag av onda bettet.

Det ena slaget är långt, gult,
tjockt och finns i marken tå.

Stickar det, så kan det inte botes annat
än om man sticker det stuckna finger
i munnen, lägger sen bra med knut
på och bränner av 3 gånger och dopp
det 3 gånger i kokande vatten med
eldmöja.:

För att utröna om det är onda bettet,
man råkar ut frö, tar man en röd
mark, som finns i gösselkomposter
med björkris. Den lägger man på.

Fr det onda bettet, så blir marken
så smal som en tråd.

2)

Ett annat slag av onda bettet
är svart, förlängt, smalt som en
tråd och lever i vatten. Det är
inte så farligt.

Ett tredje slag är svart och ört-
randigt och finns mellan barken
och veden i björkträ. Det är
likasåfarligt som det första och
bolas på samma sätt, men kan
inte utrönas så.

3983

Barn kunde få fuktandejika
genom att deras badvatten hörades
ut på vätter

Om någon slog en i tandan med
en mäkeskovel blev man skörvig.

3983

Flenen eller spinbölder (bröstaböld) hos barnsläkningar kunde bortas av en som tatt en vattensork med handen och kramat ihjäl den, så handen blev blodig. Då han kramade omkring brösten med den handen och så 3 gånger: "Jag kramar bort flenen", så blev det bortat.

Tandvärk kunde läsas bort.
Det kunde t. ex Anna Sofia i
Lilla Arby i Slättås försam.
Då slapp man växten, så länge
den levde som läst bort den; men
en kom den igen mycket varje
en point. Lösning var förtas
ognatktig.

Tandvärk kunde bantas med att
petta tanden med tre stickor så
att det kom blod på dem. Sen
dog man in dem i ett träd. Alt skall
göras Tånes och fastanes en tors-
dagsmorgon. Si gick tandvärviken
bort, men högg någon ner trädet,
fick han värken i stället.

På samma sätt kunde man lägga
ner stickorna under en sten.

Eller också kunde man lägga den
i en bössa och skydda på en fågel.
Men sköt en annan fågeln, så
fick han eller den som åt fågeln
värken.

Rikade man ut för gästai kunde
man bli gästa kramad. Så blev
man stinn och sömnig, ville kram-
kas och mäddes illa i hela krop-
pen. För att bota detta skulle en
person, som var född i vattummen,
mata på den sjukes arm. Det gick
så till, att han satte spetsen av sin
vänstra längfinger mot spetsen
av sin vänstra längfinger och
satte tummen så långt som möj-
ligt fram längfingret längs den
sjukes arm. Si föres längfingret
intill tummen, varefter tummen
äter flyttades upp på armen så
längt den kunde oss. När man

för tredje gången flyttet fram tummen
fattas man om armen med höger
hand på det stället. På samma sätt
mätte man två gånger till och
efter varje gång skulle både den
syrlige och den som mätte sposta åt
höger. Var det verkligast gastakram
så nädde man inte fullt så långt
fram när man mätte om, som
första gången utan det fattades att
tum eller så förrän var gång. Det
syktes och skålades då också
i den syrliges arm. Var mätten
lika alla tre gångerna var
det ej' gastakram. Genom
mätningen upphövdes smänings-
spubdomen.

Om man ville skada en ovän
kunde man gå till kyrkogården
efters kl. 9 på kvällen och låna ett
folkabec, det skulle man binda
med ett tidebåst mellan ett par
pinnar i en ström som rann norr
ut, så darrade och svängde den
personen, som man satt ut benet
för på samma sätt som benet gjorde
i vattnet. På det sättet kunde
man tvinga en tjus, att lämna till
baka det han stulit.

Men om benet slöt sig och kom
bort, blev den som lånat det svag
sint och fick ingen ro för den döde
förrän han fått lämnats igen.

För hade man styrstolar
av boké. Om man snurrade
en sådan på ett ben, så var
det farligt att gå innanför den
cirkeln som stolen gjorde, för
då fick man svår värk.

Väck batade man med ikt-
stål som hängdes kring den
värkande kroppsdelen. Ett
iktstål är krokigt alldeles
som en harp och ser ut så: ⑩.

Likfallandesot kan bann
fä om de skräms för lik. För
att hitta det, för man det till
ett lik och, sen man hittat liket om
tillåtelse, för man barnet 3 gånger
ansers och med fotterna före
under omkring liket

Fallandessot kunde bolas
med blod från en väria, som
en mänska dödats med.

3983

Mot kolik, tarmore och skarp-
slag skulle man skära en vit-
lökaklöva i tre delar och lägga
den jämte 3 salt korn på vändtu-
knä och ta dit med munnen.

Satte man sig på avträdet innan
det svalnat efter en annan, kum
de man på hans åkommna.

Man skulle lägga mitten
och 3 saltkorn i koven så
sprack den inte.

Domare hade förs böcker som
de kunde döma sådana som
inte ville bekänna med. Men
de böckerna måste aktas väl
och omliga där måste de
tyndras, ejes slet de och för
ett håll.

När man badar shall man,
innan man går i sjön, spotta
3 gånger i vattnet och styrka
med vatten i hjärtat gropsen 3 gånger
Sedan man gått upp shall
man likaledes spotta innan
man tog på sig mossa 3 gånger.

När man gått till nattvarden
skulle man alltid vända sig
rätsers. (medsols, åt höger).

Om man, een man läst sig fram
tog ut oblaten vid sin första
nattvardsgång och stäck den
i vänstra armkålan, så kum-
de man få vilken man ville
att bli kär i ej, bara man
tog oblaten i munnen och kyss-
te den personen.

Om en kvinna tog lite av sin
renin och hälde, ett glas
mjölk eller så och bygg en kar,
så blev han kar i henne. Miss
tinkte han något, kunde han
emellertid göra det om intet,
bara med att slå ut några dyp-
par, innan han drack det

Om en pojke var osänt med
någon flicka, så kunde han
ta ut klyxan (framnägeln) på
en vagn, och så skilja framvagn
och baksidan, och lura flickan
att gå i mellan. Om han sen
satte ihop vagnen igen, så
kunde flickan inte före sig
utan blev i grosses med första
pojken.

(Jämför sid 114)

Inget hō fick kastas in i ladan
med räppna, för då blev det
odugt. Men fick hållen ej
tagas in i ladan.

När de laade in sänden i ladan
skulle de alltid lägga 3 eselbukar
i botten och så fick de inte öppna
mun eller prata. Åtter drog "la-
katten" över sänd till grannarna
och röttorna skar den och fö-
därvade den.

Ned en tennknapp med en
femadda på, som var gjuten.
Bianes och fastanes en torsdags
morgon, kunde man förgöra
en liten genom att stycka den
utefta ejzen med knappen.
Då het hien ej den dagen och
kunde omöjligt slipes vass för
an nästa dag.

Bräknen ansågs skadlig för
gräsväxten. Om man slädde
den vid rymåne en av de 3
första darna i rötmånaden,
si växte den inte upp mer.
Den är bra att ligga på.

När my ölkakun kan skickades
till ostgille, doppnade man
ner ett iktstål i den.

Vesslan plökade ibland av hår
på bokskopen och då trivdes de
inte. Som bot skulle man då ge
dem vassleskinn.

Bet hon dem så blod kom ut,
satte man till dyrene

Om en mullova eller dyt. hade
knipit under oket eller gena
selen, så kunde man sen inte
köra, om man inte spottade
under oket eller selen, när man
la dem på dyrren.

I bland händes det att kreatur
blis berygtagna. För att få dem
igen ligga man 3 vittlokkaklöver
3 korn gräslott och en brödkaka
i baset eller också hugges man
dit en yt. Da hittar man dem
snart igen.

Bisamhälten ska man inte köpa
från då vantrivs bina, utan man
ska ha halnebi med en annan,
d.v.s. man ska låna en kupa
med betingelse att få halften
av svärmarna och avkastningen.
Det är alltid nyttigast att
vara i bolag om dem.

Under birkupan bör man hindra
något "stulet å hemmabuet"
för att hindra Tjurobin göra skada

Getmjölk bör man ge åt bina
om torsdagsmornar tianes
och fastanes. Det ska va bra.

Om man hade fått något som
en rotta hade bitt i, så fick
man svullen hals. Det bålades
genom att halta vatten i munnen
genom en vipseling.

Mars med sitt skägg
lockar barnet utom väggen.
Yta med sin slyxa
körer barnet under slyxan.

(Rya är ett slags tröja vävt
av 3-tummat ullgarn med en
två tum lång frans.)

Stadshus
Östra Vallgatan
Öster Södermalm

1946. C. & G. J. G.

Nilsa Söder

På ryggisen brukade de sätta
upp skyddsknäckor av trä
mot krig och örlig (till julen?)

Till skydd mot troll och dälig-
het spikade man upp nötskruv-
skator eller ugglor över hundör,
lägär m.m. Vingarna sattes ut-
spända och magen utst.

Om man behövde ett folkabé
fick man inte ta det utan vrida,
utan man skulle säga: "Får jag
låna detta benet på så och en
läng tid." Efter den tiden måste
det återlämnas.

Skattkorg. Inv.

C P. N. E. B. S. T. III

3983

mfl. bok
LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bredskorna prk aldrig ges
bort utan de skall slitas oppo.

Tog man på sig en annans
vigsling fick man alla den
personens lyckymner. Det kunn
de också bli osämja mellan
makarna om en annan fick
fingra vigslingen.

När bruden kom från vigseln
och satte sig första gången, så
att fingrarna kom under, så
fick hon så många barn i
taktenhåpet som antalet
fingrar hon satte sig på.
Eller också drojde det lika
många år, innan hon fick
många barn, som antalet
fingrar hon satt sig på.

Om en kvinna ej kan bilda
med barn, skall hon bli död
om hon går mellan framvagn
och baksvagn som skilts åt
och sen sätts samman.

(Görls sid 94)

När man gick förbi en kyrka,
skulle man alltid läsa fadervår
och välsignelsen för att inte gön-
ken skulle anfåtta en.

Närken kunde bindas om man
kastade 3 runda stenar rakt
upp i luften på samma ställe.

Svaral.

Storshögs 7: m

Alders 7d

När åskan gick, så de gamla
att Gofar körde med sina vagnar.
åskan slän itjäl trollen och lappri,
När den går måste alla dörren,
fönster och spjärt stängas, fö
äljes slän den ner i huset. Hitter
man små varikra runda stener
så är det åskpilar.

Ännen ansåg de gamla för helig.
Likaså Kungsöran, som rinner
ut vid Röppe. I den färk eller
kunde man inte bygga något.
Det var något särskilt med den
i gamla tider, som berättaren inte
riktigt minns.

Jättetugor var byggda av stora
breda stenhällar. En sådan
var Flisnulta första och Ytter-
stak(r)ör.

Några husen fanns det vatten.
det var förligt att slå ut tvätt-
vattnet eller pissa, om man inte
spottade 3 gånger, ty aldrig kunde
vatterna skada en. Varmt vatten
fick rakt inte slås ut, förrän det
hade svulnat.

Tjuvar brukade lägga vad de stulit i vatten och där fick det ligga i tio dygn. Sen kunde ägaren inte känna igen det och det kunde inte heller rivas igen med trolldon.

För hade gubbarna en spiritus
i sin kista och den betyddde mycket
för dem. Den skulle rådfrågas
i alla affärer, t. ex när man skulle
köpa gris eller när man behövde
pångar. Kultingen i Målen hade
en spiritus.

År man föds i vattumannen
kan man se skit. Skit är en
vanlig benämning på allt
slags epokeri.

Vädervindar var man mykhet
rädd för. De, trodde man, var
norska trollkarlingar som var
ute för att göra ont. Rikade
man ut för en sådan kunde
man få en farlig sjukdom
som ofta slutade med döden.

Gohansson kom int i hög botemedlet.

När bonden förlit en marknad eller sälj
fick de akta sig att inte nära tygvo
fick makten med dem; för det fanns
tyvar som hade sån makt, att
de kunde få bonden sagt att
lämna den plånboken. För att
inte bli utsatt för det, skulle
man det första man kom ut ta
opp plånboken och spotta 3
gänger över den till vänster.
då var det ingen som hade
makten med den.

När de höll på att varpa en vänd,
kunde en kvinna som kom in ta skälet
från dom. För att hindra det skulle
den som vände säga: "Gå trostme!
nu tar du väl skälet ifrån mig, gosmon!
Detta skulle sägas innan den som kom
in hände hälso. Var då den god vän
till den som vände, så skulle hon
svara: "Så högt skälet, så högt skälet, så
högt skälet!" och på samma gång
lyfta armar och ben så högt upp som
möjligt. — Svärade den berökande
inte, så ville hon ta skälet, men
då skulle den som vände spotta 3 gr
till vänster om henne när hon gick, så
fick hon behålla skälet.

För hade de räknelös av
trä med hak i. De stängde ute
allt ont; och trolleri kunde
inte rå med de lisen.

Det finns nånting som kallas
blågräs och med det kunde
man tappa vilket lis som helst.

häbrutna kniv, sax-, nölkuddar
o.s. kallas ångernöldai. Om
man av sådant smidde en kniv
3 torsdagskvällar, så kunde den kni-
ven vara nyttig till mycket. Ånga
uddar kunde försätes i många
fall va bra till bortemedel.

Hade man 3 flugrönnspinnar, vän-
stersnodd snart och väntersnoda
tömmar, kunde ingenting skada
en. (Se trollspackan Elin)